

**ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ВІЙСЬКОВОГО КЕРІВНИКА
ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ
УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРАКТИК**

Тробюк А. В.

майор,

ад'юнкт докторантури та ад'юнктури

Національна академія Національної гвардії України

м. Харків, Україна

Барко В. В.

доктор психологічних наук, старший дослідник,

доцент кафедри психології та педагогіки

Національна академія Національної гвардії України

м. Харків, Україна

Сучасний стан ведення військових дій характеризується високим рівнем невизначеності, динамічністю ситуацій, інформаційним переваженням та підвищеним психоемоційним навантаженнями військових керівників. За таких умов традиційні підходи до управління та підготовки особового складу вже не забезпечують належного рівня ефективності. Це зумовлює потребу у впровадженні інноваційних практик, орієнтованих на розвиток особистісних і психологічних ресурсів військовослужбовців, зокрема – емоційного інтелекту як ключового чинника адаптивності, саморегуляції та емоційно компетентного лідерства.

Аналіз сучасних наукових досліджень свідчить про зростаючий інтерес до проблематики емоційного інтелекту в контексті військової психології. Зокрема, дослідження Кокуна О.М. та його колег демонструють, що емоційний інтелект є предиктором психологічної стійкості військовослужбовців в екстремальних умовах діяльності [2]. Юрченко Г.М. зауважує, що емоційний інтелект виконує роль буфера у системі управління ризиками професійного вигорання та соціальної ізоляції співробітників, а його інтеграція у практику цифрового менеджменту сприяє збереженню психологічної безпеки, підвищенню продуктивності та утриманню персоналу [5]. Водночас, попри наявність публікацій, спостерігається відсутність цілісних досліджень спрямованих на комплексний аналіз феномену «емоційного інтелекту» саме

як складової управлінської компетентності військових керівників, що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Теоретичний аналіз наукових джерел дозволив визначити емоційний інтелект військового керівника як системно інтегровану здатність особистості до ідентифікації, інтерпретації та регуляції емоційних станів, яка виконує важливу функцію у забезпеченні психологічної ефективності управлінської діяльності. У структурному аспекті емоційного інтелекту виокремлюють низку ключових компонентів, зокрема: самосвідомість (розуміння власних емоційних станів та їх впливу на поведінку), самоконтроль (здатність регулювати деструктивні емоції та імпульси), соціальна усвідомленість (емпатійне розуміння емоційного стану підлеглих) та управління відносинами (здатність впливати на емоційний стан колективу для досягнення поставленої мети) [3]. При цьому, необхідно наголосити, що емоційні процеси не протиставляються когнітивним, а становлять з ними єдину функціональну систему, яка забезпечує адаптивну поведінку в складних ситуаціях.

У контексті розглянутих підходів особливої уваги заслуговує думка дослідників про необхідність розвитку індивідуальних антистресових навичок, вмінні контролю прояву емоцій на основі критичного аналізу ситуації, вмінні не випускати негативні емоції на інших людей [4]. Такий науковий підхід знаходить практичне відображення у впровадженні інноваційних методик і технологій психологічної підготовки, зокрема спрямованих на розвиток емоційного інтелекту військовослужбовців з використанням симуляційних технологій, спеціалізованих тренінгів емоційної регуляції, методів усвідомленості (mindfulness) та рефлексивних практик. Особливо перспективним, нам бачиться, застосування технологій віртуальної реальності для моделювання стресових ситуацій та відпрацювання навичок емоційної саморегуляції в безпечному середовищі. Такі технології дозволяють створювати реалістичні сценарії бойових дій з контрольованим рівнем стресового навантаження, що дає можливість поступово формувати психологічну стійкість та навички управління емоціями в екстремальних умовах. Досить значимим у контексті нашого дослідження є і методи колективного розвитку емоційного інтелекту, оскільки в умовах військової служби емоційний інтелект реалізується передусім у міжособистісній взаємодії. До таких методів належать групові тренінги командної взаємодії, рольові ігри з розбором складних управлінських ситуацій, методи супервізії та взаємного наставництва. Впровадження регулярної практики рефлексивних обговорень після виконання службово-бойових завдань сприяє не лише розвитку емоційного інтелекту, але й поглибленню взаєморозуміння в підрозділі.

Важливим напрямком інноваційної практики є інтеграція психологічного супроводу в систему військової освіти та підготовки. Це передбачає не епізодичні психологічні консультації, а системну роботу з розвитку емоційного інтелекту на всіх етапах професійного становлення військового керівника – від курсанта до командира. Такий підхід вимагає підготовки спеціалізованих військових психологів, які володіють не лише загальнопсихологічними знаннями, але й глибоко розуміють специфіку військової діяльності та управління в екстремальних умовах [1].

Відтак, можна зауважити про необхідність створення спеціалізованих програм розвитку емоційного інтелекту, інтегрованих у систему військової освіти та професійної підготовки за допомогою інноваційних практик. Зазначене відкриває нові можливості для підвищення якості психологічної підготовки, формування військового лідера нового типу, здатного ефективно діяти, приймати рішення та зберігати психологічну стійкість у складних і невизначених умовах служби.

Література

1. Алещенко В. І. Військова психологія: ретроспективний аналіз та подальший розвиток. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2015. № 2. С. 46–53.
2. Кокур О. М., Агаєв Н. А., Пішко І. О. Психологічна робота з військовослужбовцями – учасниками АТО : методичний посібник. Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2017. 282 с.
3. Носенко Е. Л., Коврига Н. В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції : монографія. Київ : Вища школа, 2003. 126 с.
4. Омельченко А., Панченко М., Сидоренко О. Роль емоційного інтелекту викладача у формуванні позитивного середовища. *Вісник Львівського університету. Серія : Психологічні науки*. 2025. Вип. 23. С. 138–145
5. Юрченко Г. М. Цифровий емоційний інтелект як управлінська компетентність. *Економіка і суспільство*. 2025. Вип. 78. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-132>